

Квач В.Ю. Поняття, особливості та правова природа договорів, укладених в межах здійснення державних закупівель / В.Ю. Квач // Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. — Ірпінь, УДФС України, 2016. — С. 172-176.

Секція 3. Господарсько-договірне право.

Квач Валерія Юрївна

студентка 5-го курсу Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРІВ, УКЛАДЕНИХ В МЕЖАХ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади неодноразово змінювалися. Поряд з цим залишається невизначеним та дискусійним питання укладання та виконання договорів публічних закупівель, а саме проблемним є з'ясування їх правової природи.

Така недостатня визначеність у доктрині права щодо суті договорів з державних закупівель, як зазначають С.О. Іванов та І.В. Сніцар, створює передумови для відсутності уніфікації чинного законодавства та призводить до встановлення різномірної судової практики віднесення спорів по цих видах договорів до того або іншого виду судової юрисдикції: цивільної, господарської або адміністративної [1].

Законодавцем надано визначення договору про закупівлю у п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі». Так, під ним розуміється договір, що укладається між замовником і учасником за результатами проведення процедури закупівлі та передбачає надання послуг, виконання робіт або набуття права власності на товари. Наведене тлумачення дефініції не дає можливості зрозуміти правову природу договору про закупівлю. Слід говорити про те, що законодавцем вона представлено у широкому розумінні.

Квач В.Ю. Поняття, особливості та правова природа договорів, укладених в межах здійснення державних закупівель / В.Ю. Квач // Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. — Ірпінь, УДФС України, 2016. — С. 172-176.

Зважаючи на це, М.Є. Молчановою було запропоновано визначення господарського аукціонного договору про закупівлю. Так, дослідниця розглядає його як двосторонню угоду, яка укладається за результатами торгів з метою досягнення економічного ефекту та/або задоволення публічного інтересу найбільш раціональним шляхом з числа можливих [2].

Беручи до уваги норми Господарського кодексу України (ч. 3 ст. 179 ГК України), можна говорити про те, що договір, заснований на державному замовленні, є господарським.

Відповідно до ч. 2 ст. 13 ГК України державний контракт – це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини.

На жаль пряме визначення вузького типу досліджуваного договору відсутнє у кодифікованих актах. Так, у науковій літературі під час порівняння із договором міжнародної купівлі-продажу названо найбільш близькі до нього загальні та спеціальні господарсько-правові та цивільно-правові договори. Серед них ГК України у пункті 4 статті 263 називає договори поставки, контрактації сільськогосподарської продукції, енергопостачання, оренди, міни (бартеру), лізингу. Детальніше положення цих договорів розкриваються в інших нормах глави 30 «Особливості правового регулювання господарсько-торговельної діяльності»: параграф 1 – договір поставки (статті 264-271); параграф 2 – договір контрактації сільськогосподарської продукції (статті 272-274); параграф 3 – договір енергопостачання (статті 275-277); параграф 5 – договір оренди та договір лізингу (статті 283-291 та 292 відповідно); параграф 6 – договір міни (бартеру) (стаття 293). Так само ЦК України у підрозділі 1 «договірні зобов'язання» розділу III «Окремі види зобов'язань» в параграфі 2 називає договір роздрібної купівлі-продажу (статті 698-711); у параграфі 3 – договір поставки (стаття 712); у параграфі 4 – договір

Квач В.Ю. Поняття, особливості та правова природа договорів, укладених в межах здійснення державних закупівель / В.Ю. Квач // Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. — Ірпінь, УДФС України, 2016. — С. 172-176.

контрактації сільськогосподарської продукції (стаття 713); у параграфі 5 – договір постачання енергетичними та іншими ресурсами; у параграфі 6 – договір міні (статті 715-716) [3, с. 53-54]. А окремо договори, укладені в межах здійснення публічних закупівель, не названі і не розтлумачені.

Я.В. Петруненко в результаті аналізу господарсько-правових основ державних закупівель в Україні доходить висновку про те, що державний контракт у сфері закупівель має низку істотних особливостей, які не дозволяють розглядати його як звичайний договір, а саме: спеціальний суб'єктний склад, особлива мета контракту – забезпечення пріоритетних державних потреб; застосування спеціальних способів розміщення замовлень держави; здійснення фінансування поставок товарів за рахунок бюджетних коштів та залучених для цих цілей коштів позабюджетних джерел; особливі правила виконання, зміни та розірвання державного контракту; більш складний характер правовідносин між державою і другою стороною контракту [4].

Аналізуючи договори про закупівлю, слід звернути увагу на таку їх специфічну рису як цільова спрямованість. Договірна діяльність у цій сфері зумовлюється публічними інтересами і пов'язується поставленою державою як замовником метою і розробленим щодо цього кошторисом бюджетних витрат. Таким чином, можна говорити про те, що такий цивільно-правовий принцип як свобода договору має специфічний варіант вираження щодо державних замовників у момент здійснення ними закупівель, коли зазначені суб'єкти публічного права водночас із загальнодозволенним характером своїх дій при укладанні договору обмежуються статтями затвердженого кошторису щодо права вибору різновиду договору та його умов, а також волею держави у момент реалізації інтересів останньої [1]. На підтвердження даного положення виступає норма ст. 4 Закону України «Про публічні закупівлі», згідно з якою закупівля здійснюється відповідно до річного плану.

Квач В.Ю. Поняття, особливості та правова природа договорів, укладених в межах здійснення державних закупівель / В.Ю. Квач // Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. — Ірпінь, УДФС України, 2016. — С. 172-176.

Поряд з цим С.О. Іванов та І.В. Сніцар підтверджують тезу про те, що договори про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти є господарськими договорами лише в ситуації тлумачення господарського права, як комплексного законодавства, яке поєднує в собі публічно-правові та приватноправові механізми регулювання майнових правовідносин публічних осіб із приватними, а не як галузі права, яка відповідно до положень ГК України має на меті забезпечити розвиток підприємництва та зростання ділової активності суб'єктів господарювання (органи державної влади та держава не є суб'єктами господарювання) [1].

Аналіз чинного законодавства та правової доктрини дає змогу говорити про те, що до договору про закупівлю мають застосовуватися положення ГК України з урахуванням приписів цивільного кодифікованого законодавства та спеціалізованих нормативно-правових актів у галузі публічних закупівель.

Все це дає змогу виділити наступні ознаки договорів, укладених в межах здійснення публічних закупівель: однією із сторін договору про закупівлю виступають уповноважені державою органи державної влади чи місцевого самоврядування, державні чи муніципальні підприємства; метою організації публічних закупівель та в результаті укладення договору є забезпечення потреб держави чи територіальної громади; джерелом фінансування публічних закупівель є бюджетні кошти (державні та місцеві), кошти державних цільових фондів, кошти Пенсійного фонду України та ін.; специфічний порядок укладання договорів, що може бути представлений через відкриті торги, конкурентний діалог чи переговорну процедуру. Така чітко визначена законом процедура дає змогу захищати як публічні, так і приватні інтереси. Зокрема, процедура відкритих торгів передусім укладенню договору, оскільки спочатку здійснюється оцінка поданих тендерних пропозицій та визнання переможцем конкурсу того учасника, чия пропозиція для замовника є найвигіднішою.

Квач В.Ю. Поняття, особливості та правова природа договорів, укладених в межах здійснення державних закупівель / В.Ю. Квач // Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. — Ірпінь, УДФС України, 2016. — С. 172-176.

Таким чином, в ході дослідження було з'ясовано, що проблема поняття та правової природи договорів, що укладаються в рамках публічних закупівель, є досить складною та такою, що потребує поглибленої уваги з боку юридичної науки. Дискусії з приводу віднесення договору про закупівлю до цивільних, господарських чи адміністративних тривають серед науковців. На нашу думку, аналіз правової доктрини та законодавчих основ дає змогу говорити про те, що договори публічних закупівель слід віднести до господарських договорів, при цьому при їх укладенні та виконанні необхідне врахування як загальних положень цивільного законодавства, так і спеціальних вимог законодавства про публічні закупівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іванов С.О. Правова природа договорів, укладених у межах здійснення державних закупівель / С.О. Іванов, І.В. Сніцар // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). — 2014. — № 2. — С. 235—245.
2. Молчанова М.Є. Особливості господарських аукціонних договорів про закупівлю // Аеро-2014. Повітряне і космічне право: Всеукраїнська конференція молодих учених і студентів, Київ, НАУ, 20 листопада 2014 р.: тези доп. — К., 2014. — С. 521—523.
3. Деревянко Б.В. Відмежування договору міжнародної купівлі-продажу від інших договорів / Б.В. Деревянко // Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України. — 2010. — № 1. — С. 53—57.
4. Петруненко Я.В. Господарсько-правові основи державних закупівель в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.04 "господарське право; господарсько-процесуальне право" / Петруненко Ярослав Вікторович. — Одеса, 2013. — 22 с.

Науковий керівник:

Деревянко Богдан Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННІ права СумДУ